
DE GEDWONGEN TENUITVOERLEGGING VAN BURGERLIJKE VONNISSEN DOOR GERECHTSDEURWAARDERS

Over 'Do ut des' of de strategie van de milde dwang

Stephane Delrue en Francis Van Loon¹

1. Situering en opzet van het onderzoek

Sinds twee decennia vormt het onderzoek naar conflictafhandeling één van de pijlers van de activiteiten van het Centrum voor Rechtssociologie van de Universiteit Antwerpen (UFSIA). In diverse studies werd gepoogd – zowel aan de hand van gepubliceerde statistische gegevens als via dossier- en vonnissenanalyse en enquêtemateriaal – een empirisch en hoofdzakelijk kwantitatief beeld te schetsen van de manier waarop juridische geschillen in België worden afgehandeld.² In de studie van DELANOEIJE, VAN LOON en WOUTERS (1991) werd dit onderzoeksdomein voor het eerst verruimd, door de integratie in de analyse van de verschillende fasen, die aan de rechterlijke beslissing voorafgaan.³

Eén fase van conflictafhandeling bleef tot hiertoe onaangeroerd. Wat gebeurt er wanneer een vonnis is uitgesproken? Wordt het vonnis daadwerkelijk uitgevoerd? Deze vraag vormde het uitgangspunt van voorliggende studie. Wij hoopten tevens verschillende uitvoeringsmodaliteiten met elkaar te kunnen vergelijken. De studie zou dan de sluitsteen vormen van een heel onderzoeksdomein van het Centrum voor Rechtssociologie.

In tegenstelling tot een eerdere studie door VAN KOPPEN en MALSCH (1991) uitgevoerd in Nederland⁴, dienden wij van onze initiële vraagstelling (*wat gebeurt er nadat het vonnis werd uitgesproken?*) af te zien, wegens gebrek aan betrouwbare

---

1. Stephane DELRUE is criminoloog en als wetenschappelijk medewerker verbonden aan het Centrum voor Rechtssociologie van de Universiteit Antwerpen. Hij bereidt momenteel een proefschrift voor over het vrederecht in Vlaanderen tussen 1792 en 1990. Francis VAN LOON is hoogleraar aan de Universiteit Antwerpen en directeur van het Centrum voor Rechtssociologie aldaar. Hij publiceerde de laatste jaren vooral over conflictafhandeling en de werking van Hoven en Rechtbanken.

2. Zie, ondermeer, LANGERWERF, E. (1978) (1986); VAN LOON, F. en LANGERWERF, E. (1984) (1985) (1986a) (1987b) (1987c) (1989) (1990); VAN HOUTTE, J., LANGERWERF, E. (1983); WOUTERS, Y. en VAN LOON, F. (1991); LANGERWERF, E., VAN LOON, F., WOUTERS, Y. (1989a) (1989b) (1990); DELANOEIJE, E., VAN LOON, F., WOUTERS, Y. (1991); LANGERWERF, E., VAN LOON, F., SMAERS, G. (1988).

3. Ondermeer volgende niet-gerechtelijke stappen werden gekwantificeerd: de als onrecht ervaren situatie (grief), de eis, de polarisatie van de standpunten, de eventuele tussenkomst van een derde (arbitrator), ...

4. VAN KOPPEN en MALSCH slaagden erin gegevens te verzamelen omtrent de afloop van 970 vonnissen, afkomstig van vier verschillende rechtbanken. Op basis van GALANTER's terminologie (1974, cfr. infra) vergeleken zij de afloop (uitvoering) van dossiers met verschillende partijenconfiguraties. Voor een overzicht van gelijkaardig empirisch onderzoek en theorievorming in Duitsland, zie *Jahrbuch für Rechtssoziologie und Rechtstheorie*, 1987, 11, 43-110.

gegevens.⁵ Het onderzoeksobject werd dan ook beperkt tot *de gedwongen tenuitvoerlegging van vonnissen* en tot *de praktijk van de gerechtsdeurwaarder*. Dit is dan ook de uiteindelijke titel van de studie geworden (VAN LOON, DELRUE en VAN DEN BOSCH, 1994).

De tenuitvoerlegging van een vonnis wordt *afgedwongen* wanneer de schuldenaar of veroordeelde niet spontaan (d.i. binnen een 'redelijke' termijn) tot uitvoering overgaat. Gemakkelijkheidshalve hanteren wij deze kwalificatie in al die gevallen waarbij een gerechtsdeurwaarder moest worden ingeschakeld. Een gedwongen tenuitvoerlegging volgt een bepaald stramien – ingedeeld volgens een welbepaald aantal fasen – omschreven in het Gerechtelijk Wetboek. Elke fase in het deurwaardersoptreden verhoogt de druk op de schuldenaar om vooralsnog zijn verplichtingen na te komen. Het is vanuit dit perspectief dat wij de gedwongen tenuitvoerleggingen van vonnissen aan een nauwkeurig onderzoek hebben onderworpen.

Zoals in eerder genoemde studie van DELANOEIJE, VAN LOON en WOUTERS, was onze bedoeling hoofdzakelijk het kwantificeren van deze verschillende fasen in een *uitvoeringspiramide*, teneinde een beter inzicht te krijgen in het *verloop* van gedwongen uitvoeringen. Mede daardoor kreeg het onderzoek een hoofdzakelijk *exploratief* karakter. Net zoals VAN KOPPEN en MALSCH (*o.c.*) pasten wij enkele rechtssociologische concepten toe, teneinde de aard van de onderzochte dossiers nauwkeuriger te bepalen.

In dit artikel behandelen wij enkel de voornaamste bevindingen van het onderzoek. Voor meer details verwijzen wij de lezer naar het volledige onderzoeksrapport.

2. De verschillende fasen in het optreden van de gerechtsdeurwaarder

Een gedwongen tenuitvoerlegging van vonnissen verloopt – schematisch bekeken en met negering van verdere juridische beschouwingen – in een aantal fasen (BRIERS, 1982; DIRIX en BROECKX, 1992, LEMMENS, 1991).

Het uitgangspunt is een vonnis⁶ dat verplicht tot het betalen van een bepaalde som of tot het verrichten (of nalaten) van een welbepaalde handeling. Geeft de schuldenaar (of *veroordeelde* indien het vonnis tot het verrichten of nalaten van een bepaalde handeling) hieraan geen spontaan, dan kan de schuldeiser (via zijn raadsman) een gerechtsdeurwaarder inschakelen die het vonnis allereerst betekent of officieel ter kennis brengt van de schuldenaar (*fase 1*).

5. In België wordt geen systematische en betrouwbare informatie verzameld over de uitvoering van vonnissen. De Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders van België voerde in 1990 een enquête uit bij schuldenaren die te kampen hadden met schuldoverlast (min. 4 maal het slachtoffer van uitvoerend beslag). De studie schetste – in essentie – het 'sociaal profiel' van deze schuldenaren en bevatte geen betrouwbare gegevens omtrent gedwongen uitvoeringen, laat staan omtrent de *verhouding* tussen spontane en gedwongen tenuitvoerleggingen.

6. Kunnen eveneens aanleiding geven tot gedwongen tenuitvoerlegging: andere rechterlijke uitspraken (beschikkingen, arresten), de zgn. 'vereenvoudigd uitvoerbare akten' vanwege de administratieve overheid, notariële akten, arbitragebeslissingen en beslissingen van buitenlandse rechters. In dit onderzoek werden enkel *vonnissen* beschouwd.

In de *tweede fase* kan de schuldenaar vooralsnog het vonnis aanvechten (de zogenaamde rechtsmiddelen). Afhankelijk van de inhoud van het vonnis, neemt de gedwongen tenuitvoerlegging hier overigens twee vormen aan. Vonnissen die veroordelen tot het betalen van een bedrag leiden tot *onrechtstreekse* (gedwongen) uitvoering, met als ultieme dwangmiddelen het uitvoerend beslag en de openbare verkoop. Vonnissen die veroordelen tot het stellen van een bepaalde handeling geven aanleiding tot *rechtstreekse* uitvoering met de dwangsom als drukkingsmiddel. Het betalingsbevel vormt, inzake onrechtstreekse uitvoering, de laatste officiële waarschuwing. Daarna gaat de gerechtsdeurwaarder over tot drastischer maatregelen. In deze studie worden enkel vonnissen beschouwd die aanleiding gaven tot *onrechtstreeks* gedwongen uitvoering.

In een *derde fase* legt de gerechtsdeurwaarder (uitvoerend) beslag op de eigendommen van de schuldenaar. Zowel roerende als onroerende goederen komen daarbij in aanmerking. In het laatste geval dient een notaris te worden benoemd die zal instaan voor de openbare verkoop.

De *vierde fase* omvat de vooropstelling van een verkoopsdatum, hetgeen op zich nog niet betekent dat de openbare verkoop ook daadwerkelijk zal plaatsvinden (cfr. *infra*).

De openbare verkoop van inbeslaggenomen goederen vindt plaats tijdens de *vijfde fase* van de gedwongen tenuitvoerlegging. Verkoop geldt als ultiem middel om uitvoering van een vonnis te bekomen.

Tijdens de *zesde en laatste fase* worden de opbrengsten uit de verkoop uitgekeerd aan de schuldeisers. Opbrengsten uit de verkoop van roerende goederen worden door de gerechtsdeurwaarder op basis van een evenredige verdeling aan de schuldeisers overgemaakt. Opbrengsten uit de verkoop van onroerend goed vallen onder de verantwoordelijkheid van de uitvoerende notaris.

In deze bijdrage proberen wij de verschillende fasen in het optreden van de gerechtsdeurwaarder empirisch te kwantificeren in een uitvoeringspiramide. Voor een uitvoeriger behandeling van de juridisch-theoretische grondslag van elke fase, verwijzen wij zoals vermeld naar het basisrapport en de literatuur.

3. Methode van onderzoek

Het onderzoek is gebaseerd op gegevens die werden verstrekt door 23 gerechtsdeurwaarders uit het arrondissement Antwerpen. Door middel van een vragenlijst bezorgde elke gerechtsdeurwaarder – volgens onze instructies – ons een nauwkeurige beschrijving van minimum 6 en maximum 51 dossiers (afhankelijk van de grootte van het deurwaarderskantoor). De totale steekproef bevat 276 dossiers van onrechtstreeks gedwongen tenuitvoerlegging, telkens gebaseerd op een *vonnis* dat niet spontaan werd uitgevoerd en dus aanleiding gaf tot het inschakelen van een gerechtsdeurwaarder. Strikt genomen gelden de resultaten enkel voor het arrondissement Antwerpen. Wellicht zijn er weinig doorslaggevende redenen waarom de hoofdlijnen van de bevindingen ook niet zouden gelden voor andere rechtsgebieden in Vlaanderen.

4. De uitvoeringspiramide

Om een min of meer waarheidsgetrouw beeld te bekomen van het aantal gevallen dat de verschillende uitvoeringsfasen doorloopt, laten wij 40 recente (en onvoltooide) dossiers in de steekproef buiten beschouwing. 236 gevallen van onrechtstreeks gedwongen tenuitvoerlegging – waarbij een vonnis de juridische basis van het deurwaardersoptreden was – vormen dus het uitgangspunt bij de constructie van de piramide.

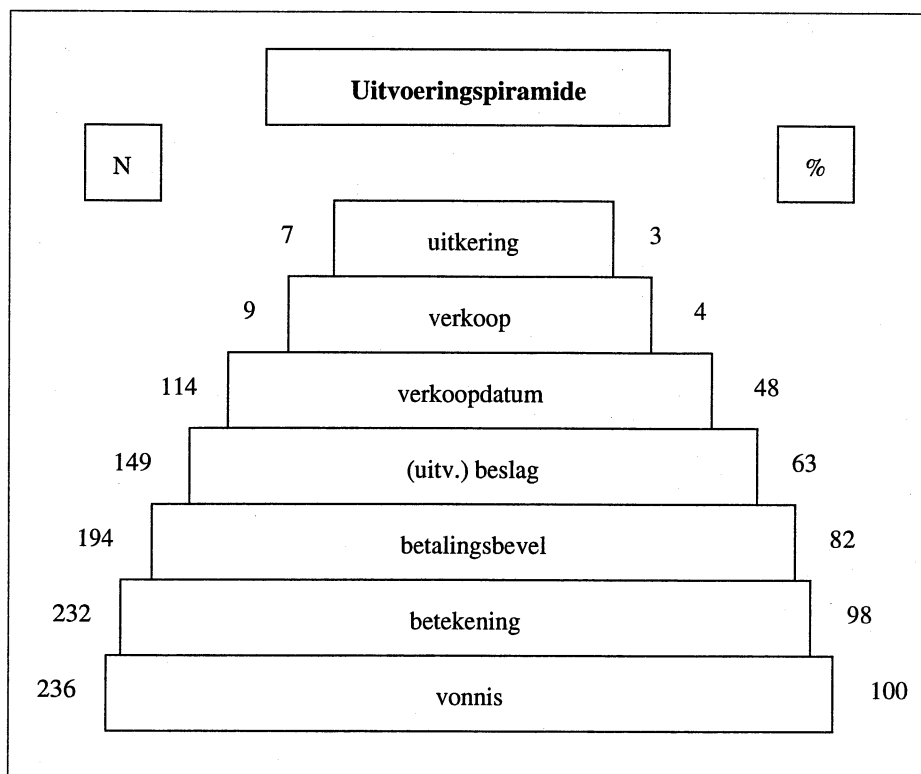
Vooraf kan een korte beschrijving worden gegeven van het dossiersbestand in zijn geheel (N=276). De vonnissen zijn in ruim de helft van de gevallen afkomstig van de vrederechter. In orde van belangrijkheid volgen daarna de rechtbank van eerste aanleg, de rechtbank van koophandel en de arbeidsrechtbank. De partijenconfiguraties van gedwongen tenuitvoerleggingen verwijzen – in Galanters (1974) terminologie – vooral naar geschillen tussen een 'Repeat Player' (R.P.) als eiser tegenover een 'One Shotter' (O.S.) als verweerder.⁷ In 58% van de dossiers vinden wij deze configuratie terug. De omgekeerde configuratie (O.S. versus R.P.) komt slechts in 5% van de gevallen voor. In 37% van de dossiers is er sprake van een geschil onder 'gelijke' partijen. De gemiddelde inzet is – misschien verrassend bij gedwongen uitvoeringen – eerder laag (ongeveer 40.000 fr.).

De uitvoeringspiramide moet een duidelijk beeld schetsen van enerzijds het aantal zaken dat de verschillende stappen doorloopt (de *doorstroom*) en anderzijds van de zaken die het normale uitvoeringsverloop in een bepaalde fase verlaten (de *uitval*). Dit laatste doet zich voor wanneer een schuldenaar de verschuldigde som betaalt (eventueel gedeeltelijk, nadat een aflossingsregeling werd bekomen) of wanneer de gerechtsdeurwaarder het dossier onverrichterzake (d.i. zonder enige vorm van betaling) terugstuurt naar de opdrachtgever, meestal wegens insolventie of onvindbaarheid van de schuldenaar.

Zoals vermeld vormen 236 vonnissen (d.i. 100%) het uitgangspunt van de uitvoeringspiramide (figuur 1). Hiervan werden er 232 betekend waardoor de betrokken gerechtsdeurwaarder formeel de gedwongen uitvoering aanvatte. Dit is de eerste stap die een gerechtsdeurwaarder zet; het is dan ook niet verwonderlijk dat nagenoeg alle beschouwde dossiers de betekeningfase bereikten.

Drie schuldenaren betaalden evenwel (gedeeltelijk) nog vóór de deurwaarder het vonnis kon betekenen. Wellicht had de schuldeiser hun bereidheid tot spontane uitvoering slecht ingeschat. Eén dossier werd reeds in de eerste fase onverrichterzake teruggestuurd. Doorgaans verloopt er nogal wat tijd vooraleer de ingeschatte gerechtsdeurwaarder de eerste uitvoeringsdaad stelt. In tweederde van de gevallen verstreek er meer dan één maand tussen vonnis en betekening, voor één derde zelfs meer dan twee maanden.

7. GALANTER onderscheidt, bij partijen betrokken in een juridisch geschil, twee grote categorieën. *One Shotters* zijn diegenen die slechts eenmalig of zeer accidenteel hun toevlucht (moeten) nemen tot de rechtbank (overwegend particulieren). *Repeat Players*, daarentegen, zijn geregeld partij in (gelijkaardige) processen en houden daar een 'ervaringsvoordeel' aan over (overheid, bedrijven, verzekeringsmaatschappijen, ...). Hun kansen op succes zouden daardoor ook gevoelig hoger liggen.

Figuur 1: Uitvoeringspiramide: doorstroom en uitval doorheen de verschillende fasen van gedwongen tenuitvoerlegging, gebaseerd op 236 vonnissen die aanleiding gaven tot inschakeling van een gerechtsdeurwaarder.

82% van het initiële bestand (of 194 dossiers) haalde de bevelfase. Van de 38 dossiers die het normale uitvoeringsverloop verlieten na de betekening, werden er twaalf naar de cliënt teruggestuurd. 26 schuldenaren betaalden (gedeeltelijk) hun schuld. De betekening van het betalingsbevel viel in ruim 30% van de gevallen samen met de betekening van het vonnis.⁸ Bij een kleine helft van de gevallen werd het betalingsbevel 30 tot 60 dagen na de betekening van het vonnis afgeleverd. Een langere termijn dan 90 dagen kwam bij een tiende van alle dossiers voor.

Bij 63% van de initiële groep (N=149) ging de gerechtsdeurwaarder over tot uitvoerend beslag. 45 dossiers (19%) kenden in dit derde stadium een andere afloop. Bij 31 dossiers betaalde de schuldenaar (al of niet gedeeltelijk) en veertien maal stuurde de deurwaarder het dossier terug naar de opdrachtgever. De termijnen blijken in deze fase globaal iets korter dan die in de vorige stadia. In iets meer

8. De Wet schrijft geen termijn voor tussen betekening en bevel. Het laten samenvallen van betekening en bevel is een wettelijk perfect verdedigbare uitvoeringsconstructie die – in geval van *voorlopige uitvoerbaarheid* van het vonnis – bedoeld is om zo snel mogelijk tot uitvoerend beslag te kunnen overgaan.

dan 40% van de gevallen vond het uitvoerend beslag plaats binnen de maand na de betekening van het bevel. Dit percentage stijgt tot bijna tweederde voor beslagen gelegd binnen de twee maanden na het betalingsbevel.

Bij 114 uitgevoerde beslagen (48% van de initiële groep) werd een verkoopdatum vooropgesteld. 35 dossiers of 15% verliet het normale verloop, waarvan er zestien teruggestuurd werden naar de cliënt en in negentien zaken de schuld (gedeeltelijk) werd afgelost. In meer dan 70% werd de openbare verkoop vastgesteld op maximaal één maand na het uitvoerend beslag. Rekening houdend met de wettelijk voorziene mogelijkheid om de verkoop reeds één week lang na het uitvoerend beslag te organiseren⁹, zijn deze termijnen redelijk lang te noemen. Gerechtsdeurwaarders stellen de openbare verkoop blijkbaar nog wat uit, om de schuldenaar vooralsnog de kans te geven te betalen of in te stemmen met een afbetalingsplan.

Slechts in negen dossiers of 4% van de oorspronkelijke groep werden de beslagen goederen ook daadwerkelijk verkocht. Dit betekent dat maar liefst 105 dossiers, nog vóór de verkoop kon plaatsvinden, hetzij (gedeeltelijk) opgelost werden (97 dossiers) of teruggestuurd werden (acht gevallen). In zes gevallen vond de verkoop plaats op de vooropgestelde dag. In de overige dossiers werd de verkoop minstens drie maanden uitgesteld. Slechts één openbare verkoop bracht voldoende op om de schuld, vermeerderd met kosten en interesten, te dekken. In de overige gevallen stelden wij tekorten vast, van 13% tot 97% van het verschuldigde bedrag.

Zeven maal (3% van het totaal) werd de opbrengst van de verkoop rechtstreeks uitgekeerd aan de schuldeisers. In twee gevallen had een curator de zaak overgenomen wegens faillissement van de schuldenaar. De verstreken termijn tussen verkoop en uitkering schommelt tussen 40 en 76 dagen.

Interessant wat het totale tijdsverloop tussen vonnis en uitkering betreft, is dat de kortste gedwongen uitvoering – waarin *alle* fasen voorzien in het Gerechtelijk Wetboek werden doorlopen – een periode besloeg van bijna vier maanden. De langste uitvoering liep over een termijn van vier en een half jaar. De mediaan case nam bijna tien maanden in beslag.

Als de belangrijkste vaststellingen, die uit deze kwantitatieve doorstroomgegevens kunnen worden afgeleid, op een rijtje worden gezet, is het opvallend dat zeer weinig dossiers (slechts 3%) de top van de uitvoeringspiramide bereiken. *Daadwerkelijke* verkoop van inbeslaggenomen goederen komt slechts zelden voor. Nagenoeg alle deurwaardersdossiers kennen een andere afwikkeling dan deze die het Gerechtelijk Wetboek – in extremis – voorziet. In bijna tweederde van alle bestudeerde zaken wordt evenwel overgegaan tot uitvoerend beslag; in bijna de helft wordt een verkoopdatum vooropgesteld. Erg verwonderlijk is dit niet, het onderzoek betreft immers gevallen van gedwongen tenuitvoerlegging, waarbij schuldenaren in essentie niet *willen* of *kunnen* betalen.

Dossiers die het 'normale' uitvoeringsverloop verlaten (*uitval* – Tabel 1) doen dit – in globo – vooral na de afgifte van het betalingsbevel en na vaststelling van een verkoopdatum. Een vijfde van de bestudeerde dossiers wordt opgelost of teruggestuurd nadat de gerechtsdeurwaarder het betalingsbevel heeft betekend; maar

9. De Wet van 14 januari 1993 wijzigde deze bepaling uit het Belgisch beslagrecht. Thans *moet* tenminste één maand verlopen tussen de overhandiging van het afschrift van beslaglegging en de openbare verkoop. De bestudeerde dossiers hebben evenwel betrekking op vóórgaande periode.

lieft 44% verlaat het normale uitvoeringsverloop nadat een verkoopdatum is vooropgesteld.

	(Gedeeltelijk) opgelost		Terug naar cliënt		TOTAAL	
	N	%	N	%	N	%
NA vonnis	3	2	1	2	4	2
NA betekening	26	15	12	23	38	16
NA bevel	31	18	14	26	45	19
NA beslag	19	11	16	30	35	15
NA verkoopdatum	97	55	8	15	105	44
NA verkoop	–	–	2	4	2	1
Totaal	176	100	53	100	229	–

Tabel 1: UITVAL: (Gedeeltelijk) opgeloste dossiers (N=176) en dossiers terug naar cliënt (N=53). Absolute frequentie (N) en relatieve frequentie (%), per uitvoeringsfase.

Betaling (al of niet met aflossingen) vindt doorgaans plaats na de betekening van het betalingsbevel (18% van de opgeloste dossiers) en, in spectaculaire mate, nadat een verkoopdatum werd vooropgesteld (55%). Wanneer schuldenaren zich, in de loop van een gedwongen tenuitvoerlegging, bij de feiten neerleggen en geheel of gedeeltelijk hun schuld betalen, dan gebeurt dat voornamelijk op het moment dat de dreiging van beslag of daadwerkelijke verkoop concreet gestalte krijgt. Zonder enige vorm van betaling dossiers onverrichterzake terugsturen naar de betrokken schuldeiser vindt in belangrijke mate plaats na de betekening- en bevelfase. Hier-voor is ongetwijfeld het eerste contact verantwoordelijk dat plaatsvindt tussen de gerechtsdeurwaarder en de schuldenaar. De deurwaarder krijgt hierbij voor het eerst kennis van de concrete – en eventueel insolvabele – situatie waarin de schuldenaar zich bevindt. In een aantal gevallen moet hij ook vaststellen dat de schuldenaar onvindbaar is. Enigszins verwonderlijk is wel het groot aantal dossiers dat nog ná het (de poging tot) beslag wordt teruggestuurd (bijna één derde van alle teruggestuurde dossiers). Wijst dit op een minder efficiënte uitvoering? Of slaagt de gerechtsdeurwaarder er pas ná zijn poging tot beslag in de intenties en/of de solvabiliteit van de schuldenaar correct te evalueren of zijn opdrachtgever ervan te overtuigen dat verdere stappen zinloos zijn? Aan de hand van het dossieronderzoek kan op deze vraag geen sluitend antwoord gegeven worden.

Met (gedeeltelijk) opgeloste dossiers werd tothiertoe zowel verwezen naar gevallen waarin een *eerste aflossing* werd betaald, als naar schuldenaren die het verschuldigde bedrag op een welbepaald ogenblik *volledig* betaalden (Tabel 2).

	(Eerste) aflossing		Volledige betaling		TOTAAL
	N	%	N	%	
NA vonnis	2	1	1	2	3
NA betekening	13	10	13	31	26
NA bevel	28	21	3	7	31
NA beslag	12	9	7	17	19
NA verkoopdatum	79	59	18	43	97
Totaal	134	100	42	100	176

Tabel 2: (Eerste) aflossing en volledige betaling. Absolute en relatieve frequentie, per uitvoeringsfase

De eerste betalingsmodaliteiten (N=134) komt duidelijk het vaakst voor. Overeenkomstig onze eerdere bevindingen, situeren deze eerste aflossingen zich voornamelijk na de aflevering van het betalingsbevel (21%) en – vooral – na de vooropstelling van een verkoopdatum (59%).

De schuldenaren die op een welbepaald ogenblik het verschuldigde bedrag volledig betaalden (N=42), deden dat na de betekening van het vonnis (31%) en nadat een verkoopdatum was vastgesteld (43%).

Voor de eerste en grootste groep (*aflossingen*) bedraagt de gemiddelde schuldvordering (mediaan) 41.453 fr., en zijn de schuldenaren doorgaans One Shotters.¹⁰ Voor de tweede groep (*volledige betaling*) bedraagt de gemiddelde vordering slechts 16.586 fr., en zijn de schuldenaren eerder Repeat Players.¹¹ Voor de dossiers die in de loop van de gedwongen tenuitvoerlegging werden teruggestuurd (N=53 – cf. Tabel 1), bedraagt de gemiddelde schuldvordering 49.558 fr. Wat de partijenconfiguraties betreft, is er geen verschil tussen deze groep¹² en de dossiers die de verschillende uitvoeringsfasen, tot ná de vooropstelling van een verkoopdatum, doorlopen (*doorstroom*).

Deze cijfers suggereren dat Repeat Players hun relatief lage schuld eerder snel en volledig betalen, terwijl One Shotters hun gemiddeld hogere schuld, eerder laat in het uitvoeringsverloop, met behulp van een afbetalingsplan, aflossen. Dossiers die het uitvoeringsverloop vroegtijdig verlaten om onverrichterzake teruggestuurd te worden, hebben de hoogste (gemiddelde) vorderingen als voorwerp en verwijzen doorgaans naar een One Shotter die zijn schulden onmogelijk kan betalen of met de noorderzon is verdwenen.

Een vergelijking tussen doorstroom en uitval kan dit beeld enigszins vervolledigen. Tot ná de vooropstelling van een verkoopdatum blijven de kenmerken van de dossiers die de verschillende uitvoeringsfasen doorlopen (*doorstroom*) nagenoeg ongewijzigd. Zij blijven in hoofdzaak verwijzen naar een R.P. versus O.S.-geschil, omtrent een bedrag dat schommelt rond 40.000 fr. Dossiers waarin *daadwerkelijk* wordt overgegaan tot openbare verkoop zijn grondig verschillend. Zij verwijzen in

10. R.P. versus O.S.: 61,9%/O.S. versus R.P.: 3,0%/O.S. versus O.S.: 14,9%/R.P. versus R.P.: 20,1%.

11. R.P. versus O.S.: 47,6%/O.S. versus R.P.: 11,9%/O.S. versus O.S.: 14,3%/R.P. versus R.P.: 26,2%.

12. R.P. versus O.S.: 58,5%/O.S. versus R.P.: 7,5%/O.S. versus O.S.: 11,3%/R.P. versus R.P.: 22,6%.

hoofdzaak naar een O.S. versus O.S.-geschil, omtrent een beduidend hoger bedrag (mediaan: 98.631 fr.). Na de betekening van het vonnis verlaat een eerste groep dossiers het 'normale' uitvoeringsverloop (uitval). Opvallend is het procentuele aantal schuldenaren dat op dit moment zijn schuld *volledig* aflost. Binnen deze groep is het aandeel van O.S. versus R.P.-geschillen fors gestegen (23%) en staat een beduidend lager bedrag op het spel (mediaan: 13.948 fr.). Na de aflevering van het betalingsbevel wordt door veel schuldenaren een eerste *aflossing* op hun schuld betaald. O.S. versus R.P.-geschillen zijn afwezig, R.P. versus O.S.-geschillen zijn opnieuw in de meerderheid (meer dan 57%). De gemiddelde vordering (mediaan: 41.282 fr.) is vergelijkbaar met deze van de dossiers die de volgende fase bereiken (*doorstroom*). Het *onverrichterzake terugsturen* van dossiers vindt in belangrijke mate plaats na de poging tot beslag. Opvallend zijn de hoge schuldvorderingen die het voorwerp van deze dossiers uitmaken (mediaan: 97.637 fr.). De partijenconfiguraties verschillen evenwel niet van deze die de doorstroom kenmerken (voornamelijk R.P. versus O.S.-geschillen). Een spectaculair aantal dossiers verlaat het normale uitvoeringsverloop nadat een verkoopdatum werd vooropgesteld. Het betreft hoofdzakelijk schuldenaren die een eerste *aflossing* op hun schuld betalen. Deze groep bevat nagenoeg alle overblijvende R.P. versus O.S.-geschillen. De gemiddelde vordering (mediaan) bedraagt 43.451 fr. Een (kleiner) aantal schuldenaren betaalt op dit moment zijn *volledige* schuld. Onder hen bevindt zich een opvallend groot aantal Repeat Players (39%). De gemiddelde vordering bedraagt slechts 19.694 fr.

Repeat Players betalen dus – ongeacht de hoedanigheid van de schuldeiser – hun relatief lage schulden doorgaans volledig en eerder in het uitvoeringsverloop. Een aantal onder hen wacht evenwel tot ná de vooropstelling van een verkoopdatum om het verschuldigde bedrag volledig te betalen. Zij wachten vermoedelijk af hoever de schuldeiser wenst te gaan om betaling te bekomen. Aanleggende One Shotters, geconfronteerd met een andere One Shotter, hebben doorgaans het meest te verliezen en zetten door tot het uiterste (*daadwerkelijke* verkoop) om betaling te bekomen. Het uiteindelijke resultaat is evenwel minder gunstig (cf. supra – opbrengst van de verkoop).

De meerderheid van de dossiers betreft evenwel een R.P. versus O.S.-geschil. Deze One Shotters worden afgeschrikt door het betalingsbevel en – vooral – door de vooropstelling van een verkoopdatum. Zij hebben doorgaans een hogere schuldvordering te betalen en zij pogen dat te doen met behulp van een afbetalingsplan. Opvallend is dat zij hiertoe ook alle ruimte krijgen vanwege hun schuldeiser en de ingeschakelde gerechtsdeurwaarder. Wij denken dan met name aan de lange termijnen tussen beslag en vooropgestelde verkoop, en aan het feit dat vele verkopen nog eens extra worden uitgesteld (cf. supra). Het feit alleen dat aflossingsregelingen worden toegestaan zegt in dit verband echter veel meer; geen enkel artikel uit het Beslagrecht bepaalt immers dat aflossingen mogen of moeten worden toegestaan.¹³ De meeste gedwongen uitvoeringen getuigen daardoor van

13. Het betreft hier enkel een bestaande *praktijk*, die volgens sommige auteurs zelfs *contra legem* wordt toegepast. Het wetsvoorstel Corbisier-Hagon tot 'invoering van een procedure inzake regeling in der minne in geval van uitvoerend beslag' voorziet in de mogelijkheid dat de beslagene, binnen de 15 dagen na het uitvoerend beslag, een ontwerpplan voor de regeling van zijn schuld aan de gerechtsdeurwaarder overmaakt. De instemming van de schuldeiser blijft evenwel vereist (*Gedr. St.*, Kamer, 1991-92, nr. 661/1).

een strategie van *milde dwang*, waarbij aanleggende Repeat Players uit eigenbelang de weinig doeltreffende verkoop vermijden en wachten totdat de schuldenaar een eerste betaling kan verrichten.

De 'succesratio' van gedwongen tenuitvoerleggingen bevestigt het nut van deze strategie. In het totaal 103 schuldenaren (44% van alle dossiers) betaalde uiteindelijk hun volledige schuld, inclusief gerechts- en deurwaarderskosten. In 60 gevallen (58% van alle succesvol afgeronde dossiers) gebeurde dat dankzij de toepassing van een afbetalingsplan.

5. Besluit

Gedwongen tenuitvoerleggingen zijn in ruim de helft van de gevallen gebaseerd op een vonnis van de vrederechter, en verwijzen doorgaans naar een geschil tussen een Repeat Player als eiser tegenover een One Shotter als verweerder, omtrent een relatief laag bedrag (ongeveer 40.000 fr.).

Daadwerkelijk verkoop van inbeslaggenomen goederen komt slechts zelden voor. Enkel One Shotters, geconfronteerd met een niet betalende One Shotter, hanteren deze strategie. Het resultaat daarvan is, in termen van opbrengst, ongunstig.

Repeat Players, geconfronteerd met een niet betalende One Shotter, gaan op een professioneler manier tewerk. Zij vermijden doelbewust de openbare verkoop en geven de schuldenaar alle ruimte om een eerste aflossing te verrichten. De succesratio van gedwongen tenuitvoerleggingen bewijst het nut van deze strategie.

Selectieve bibliografie

BRIES, M., *De gerechtsdeurwaarder. Een praktisch repertorium*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1982.

DELANOËJE, E., VAN LOON, F., WOUTERS, Y., 'Reconstructie van de piramide van conflict-afhandeling', *Rechtskundig Weekblad*, 1991, 55, 5, 144-149.

DIRIX, E., *De gerechtsdeurwaarder in het executierecht*, Lezing ter gelegenheid van het Nationaal Congres van de Gerechtsdeurwaarders van België, Antwerpen, 25-26-27/11/1993.

DIRIX, E. en BROECKX, K., *Beslag*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1992.

GALANTER, M. 'Why the Haves come out ahead. Speculations on the limits of legal change', *Law and Society Review*, 1974, 9, 1, 95-160.

Jahrbuch für rechtssoziologie, 1987, 11, 43-110.

LANGERWERF, E., 'De invloed van de industrialisatie op de activiteiten van hoven en rechtbanken', 1835-1970, *Economisch en Sociaal Tijdschrift*, 1978, 2, 215-232.

LANGERWERF, E., 'Socio-economische ontwikkelingen en procesvoeringsratio's van burgerlijke rechtbanken van 1950 tot 1980', *Sociaal Economisch Tijdschrift*, 1986, 1, 87-101.

LANGERWERF, E., VAN LOON, F., SMAERS, G., 'De vrederechter bij de behandeling van incasso's. Een onderzoek bij vier vredegerichten in het gerechtelijk arrondissement Antwerpen', *Rechtskundig Weekblad*, 1988, 52, 78-88.

- LANGERWERF, E., VAN LOON, F., WOUTERS, Y., 'De afhandeling van huurgeschillen door de vrederechter. Een empirisch onderzoek', *Tijdschrift voor Privaatrecht*, 1989a, 26, 1, 1-23.
- LANGERWERF, E., VAN LOON, F., WOUTERS, Y., 'De vrederechter bij de behandeling van buitencontractuele schade. Een empirisch onderzoek', *Rechtskundig Weekblad*, 1989b, 52, 1078-1085.
- LANGERWERF, E., VAN LOON, F., WOUTERS, Y., *Procesvoering in burgerlijke zaken: enkele statistische gegevens*, PARMENTIER, S. et HUBEAU, B. (Eds.), *De rechter buitenspel*, Antwerpen, Kluwer, 1990, 39-57.
- LEMMENS, P., *Gerechtigd privaatrecht*, Leuven, Acco, 1991.
- VAN HOUTTE, J. en LANGERWERF, E., 'The administration of justice by the Fiscal Affairs, Chamber of the Court of Appeal in Antwerp', CAIN, M. et KULSAR, K. (Eds.), *Dispute and Law*, Budapest, Akadémiai Kiadv, 1983, 135-143.
- VAN KOPPEN, P.J. en MALSCH, M., 'Defendants and One-Shotters win after all: Compliance with Court Decisions in Civil Cases', *Law and Society Review*, 1991, 25, 4, 803-820.
- VAN LOON, F. en LANGERWERF, E., 'De rechtbanken in de jaren zeventig: een explosie van zaken?', *Rechtskundig Weekblad*, 1984, 48, 369-386.
- VAN LOON, F. en LANGERWERF, E., 'Het profiel van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen. Evolutie tussen 1870 en 1980', *Rechtskundig Weekblad*, 1985, 48, 2369-2382.
- VAN LOON, F. en LANGERWERF, E., 'Het hoger beroep als rechtsmiddel. Enkele statistische gegevens', *Rechtskundig Weekblad*, 1986a, 50, 7, 417-436.
- VAN LOON, F. en LANGERWERF, E., 'Het profiel van enkele vrederechters in het gerechtelijk arrondissement Antwerpen. Evolutie tussen 1971 en 1984', *Rechtskundig Weekblad*, 1986b, 50, 1585-1602.
- VAN LOON, F. en LANGERWERF, E., *Burgerlijke rechtbanken: Wie, Wat, Hoe?*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1987a.
- VAN LOON, F. en LANGERWERF, E., 'Le profil du tribunal du travail d'Anvers. Evolution entre 1975 et 1984', *Revue du Travail*, 1987b, jan.-févr., 1-22.
- VAN LOON, F. en LANGERWERF, E., 'Le profil de la Cour du Travail d'Anvers. Evolution entre 1976 et 1984', *Revue du Travail*, 1987c, août, 1-20.
- VAN LOON, F. en LANGERWERF, E., 'Prozesshaftigkeit und Prozessmuster in Belgien', in: BANKENBURG, E., *Prozessfluss: Indikatorenvergleich von Rechtskulturen auf dem europäischen Kontinent*, Bonn, Bundesanzeiger, 1989, 231-255.
- VAN LOON, F., DELRUE, S., VAN DEN BOSCH, D., *De gedwongen tenuitvoerlegging van vonnissen. Een exploratief rechtssociologisch onderzoek naar de praktijk van de gerechtsdeurwaarder*, Leuven, Acco, 1994.
- VAN LOON, F. en DELRUE, S., 'De gedwongen tenuitvoerlegging van vonnissen door gerechtsdeurwaarders. Een empirische reconstructie van de uitvoeringspiramide in Vlaanderen', *Recht der Werkelijkheid*, 1994, 1, 31-38.
- VAN LOON, F. en DELRUE, S., 'De onrechtstreeks gedwongen tenuitvoerlegging van vonnissen door gerechtsdeurwaarders', *Rechtskundig Weekblad*, 58, 9 (29 oktober 1994), 284-286.
- WOUTERS, Y. en VAN LOON, F., 'Civil Litigation in Belgium: The Reconstruction of the Pyramid of Legal Disputes', BLANKENBURG, E., COMMAILLE, J., GALANTER, M. (Eds.), *Disputes and Litigation*, Oñati, 1991, 23-28.